

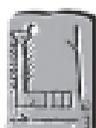
ЦЕНТЪР ЗА МЕЖДУЕТНИЧЕСКИ ДИАЛОГ И ТОЛЕРАНТНОСТ
“Амалипе” – В. Търново

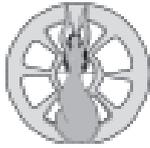
ГОДИШЕН ДОКЛАД

за дейността на Център “Амалипе”

2011 г.

АСТАРТА
Пловдив
2012

ЦЕНТЪР ЗА МЕЖДУЕТНИЧЕСКИ ДИАЛОГ И ТОЛЕРАНТНОСТ
“Амалипе” – В. Търново

Настоящата публикация е издадена със съдействието на Фондация **Отворено общество – Ню Йорк**, Програма за ромско здравеопазване.

© Център за междуетнически диалог и толерантност “Амалипе”
e-mail: center_amalipe@yahoo.com; www.amalipe.com
© АСТАРТА – графично оформление, 2012

ISBN 978-954-350-132-9

Съдържание

1. Представяне на организацията	5
1.1. Кратка история, мисия, визия, цели, принципи на работа	5
1.2. Организационно развитие през 2011 г.	6
2. Интеркултурно образование и образователна интеграция	9
2.1. Развитие на програмата “Намаляване отпадането на ромски деца от училище”	9
2.2. Програма “Спешен фонд” – подпомагане на ученици от ромски произход, обучаващи се в гимназиална степен	12
2.3. СИП “Фолклор на етносите – ромски фолклор“	13
2.4. Подкрепа за училищата	18
3. Здравеопазване и здравна интеграция през 2011 г.	19
3.1. Превенция на туберкулоза в ромска общност	19
3.2. Превенция на ХИВ / СПИН	20
3.3. Програма за роми – студенти по медицина: застъпническо обучение и други дейности, които Център “Амалипе” реализира	20
3.4. Общностен мониторинг на здравните услуги на местно ниво	21
4. Работа в общността и социални услуги в ромската общност през 2011 г.	23
4.1. Центрове за развитие на общността и общностни модератори	23
4.2. Дейности и кампании на Центровете за развитие на общността	23
4.3. Постигнатите резултати	24
4.4. Начало на дейностите по ПРОГРЕС	24
5. Борба с антиромските стереотипи и предразсъдъци	26
5.1. Проучване на нагласите	26
5.2. Дейност на Междусекторни екипи за въздействие – обучения, конкретни случаи	27
5.3. РОМА ПРАЙД – нашият отговор на събитията в Катуница	27
6. Равноправие на ромската жена	29
7. Опазване, популяризиране и обновяване на ромската култура	30
7.1. Детски ромски фестивал “Отворено сърце”	30
7.2. Филми за ромските обичаи	31
8. Анализи, мониторинг и оценка	32
9. Застъпнически дейности	37

1.

Представяне на организацията

ЦЕНТЪР ЗА МЕЖДУЕТНИЧЕСКИ ДИАЛОГ И ТОЛЕРАНТНОСТ “АМАЛИПЕ” е водеща ромска организация, която работи за равноправно интегриране на ромите в българското общество. Организацията реализира дейности за подобряване на образователния, здравния и социално-икономическия статус на ромската общност на местно и национално ниво, играе централна роля в организирането на ромското гражданско движение и в осъществяването на застъпнически дейности пред държавните институции. Център “Амалипе” е член на Националния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси, както и на Управителния съвет на Центъра за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ) – структура на Министерството на образованието, която реализира дейностите по интеграцията на ромите в областта на образованието. Председателят на организацията Деян Колев е избран за представител на ромските НПО в Комитета за наблюдение на Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси”. Център “Амалипе” е и единствената одобрена ромска неправителствена организация със статут на наблюдател в Комитета за наблюдение на Националната стратегическа референтна рамка. “Амалипе” е единствената неправителствена организация от България, която участва в работата на Европейската ромска платформа.

1.1. Кратка история, мисия, визия, цели, принципи на работа

Център “Амалипе” **вярва** в равноправното интегриране на ромите в общество, основано на запазване на ромската идентичност и на взаимното опознаване и солидарността между българи и роми. **Мисията** ни е да стимулираме модернизацията и овластяването на ромската общност в България за активното ѝ участие и равен достъп до ресурсите и процесите на развитие, с приоритетна насоченост към достъпа до качествено образование, качествено здравеопазване и социални услуги.

Дългосрочните цели на “Амалипе” са:

- да развива капацитета вътре в общността чрез повишаване на образователното ниво на ромските деца и младежи;
- да развие умения за самоорганизация на ромската общност;
- да засили участието на ромите в процеса на вземане на решения;
- да стимулира последователна и отговорна държавна политика, която предвижда разширяване на достъпа на ромите до образование, качествено здравеопазване и социални услуги, мониторинг и обратна връзка за подобряване на политическите мерки и практики.

Нашият **подход за постигането на тези цели** включва:

- прилагане на иновативни методи и практики на местно ниво: във всяка от областите, в които работим, ние прилагаме практически модели, които проверяваме на терен;
- систематизиране на практическите резултати от пилотните инициативи на различни организации с цел включването им в националните политики;
- застъпнически дейности пред институциите на национално, регионално и местно ниво за продължаване и институционализиране на добрите практики, тествани от Амалипе и други организации;
- застъпнически дейности пред институциите на национално ниво за формиране на устойчив модел за интеграцията на ромите и за ускоряване на процеса на интеграция;
- изготвяне на анализи, мониторинг и оценка на съществуващите политики, свързани с интеграцията на ромите.

1.2. Организационно развитие през 2011 г.

През 2011 г. Център “Амалипе” разшири значително обхвата на своята дейност: тематично (покривайки повечето от областите в полето на ромската интеграция) и географски (реализирайки дейности на територията на цялата страна). Това доведе до **увеличаване на служителите в организацията** – от 7 през 2010 г. до 28 през 2011 г. Работейки като екип, в който всеки изпълнява определена задача и подпомага останалите, лицата на “Амалипе” допринесоха за успеха на започнатите инициативи.

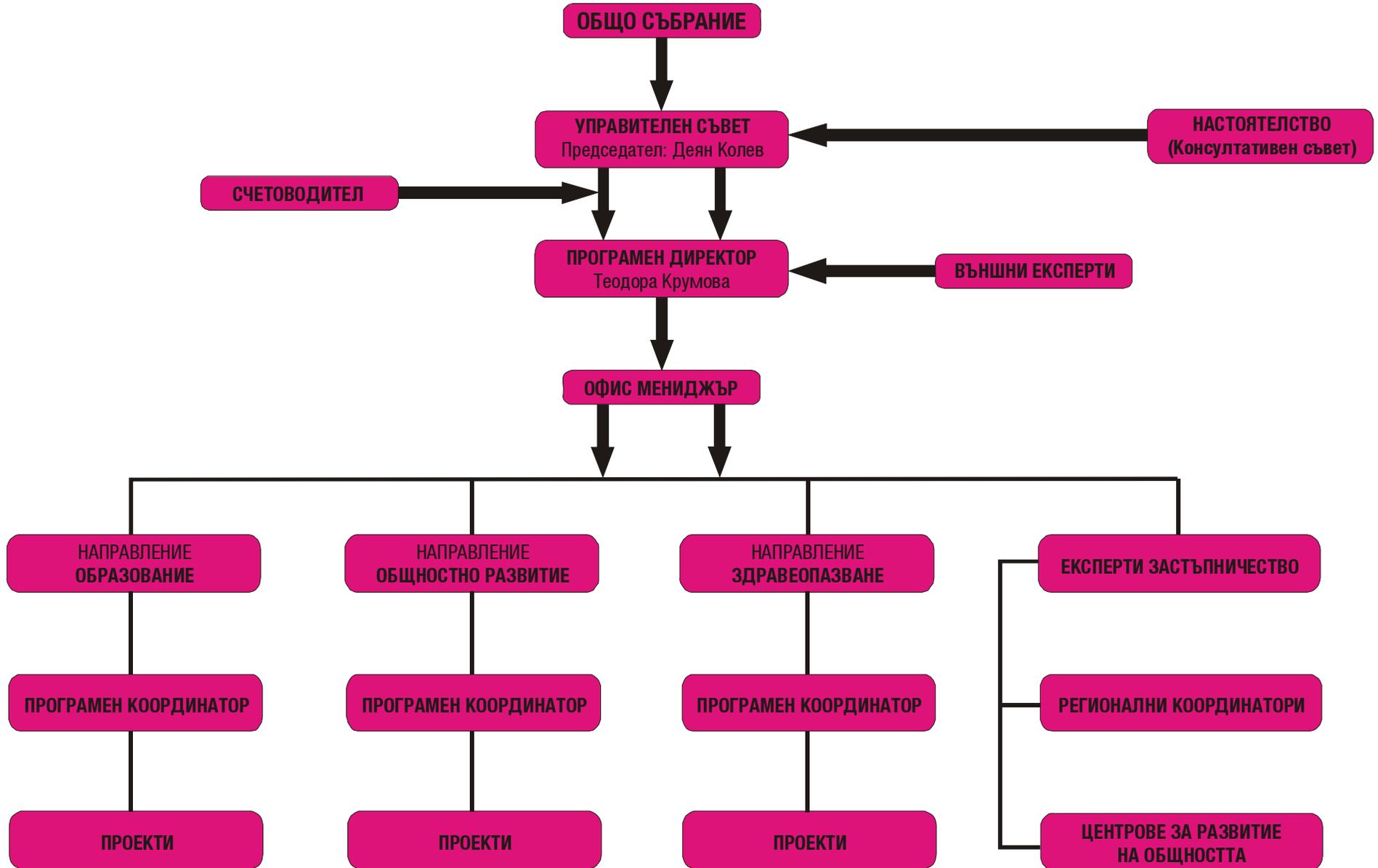
Над 30 доброволци системно се включваха в дейностите на организацията. Организиран в доброволчески клубове (Клуб „К-7” и Клуб „Тернипе”), те отделиха време и усилия за постигането на мисията “Амалипе”.

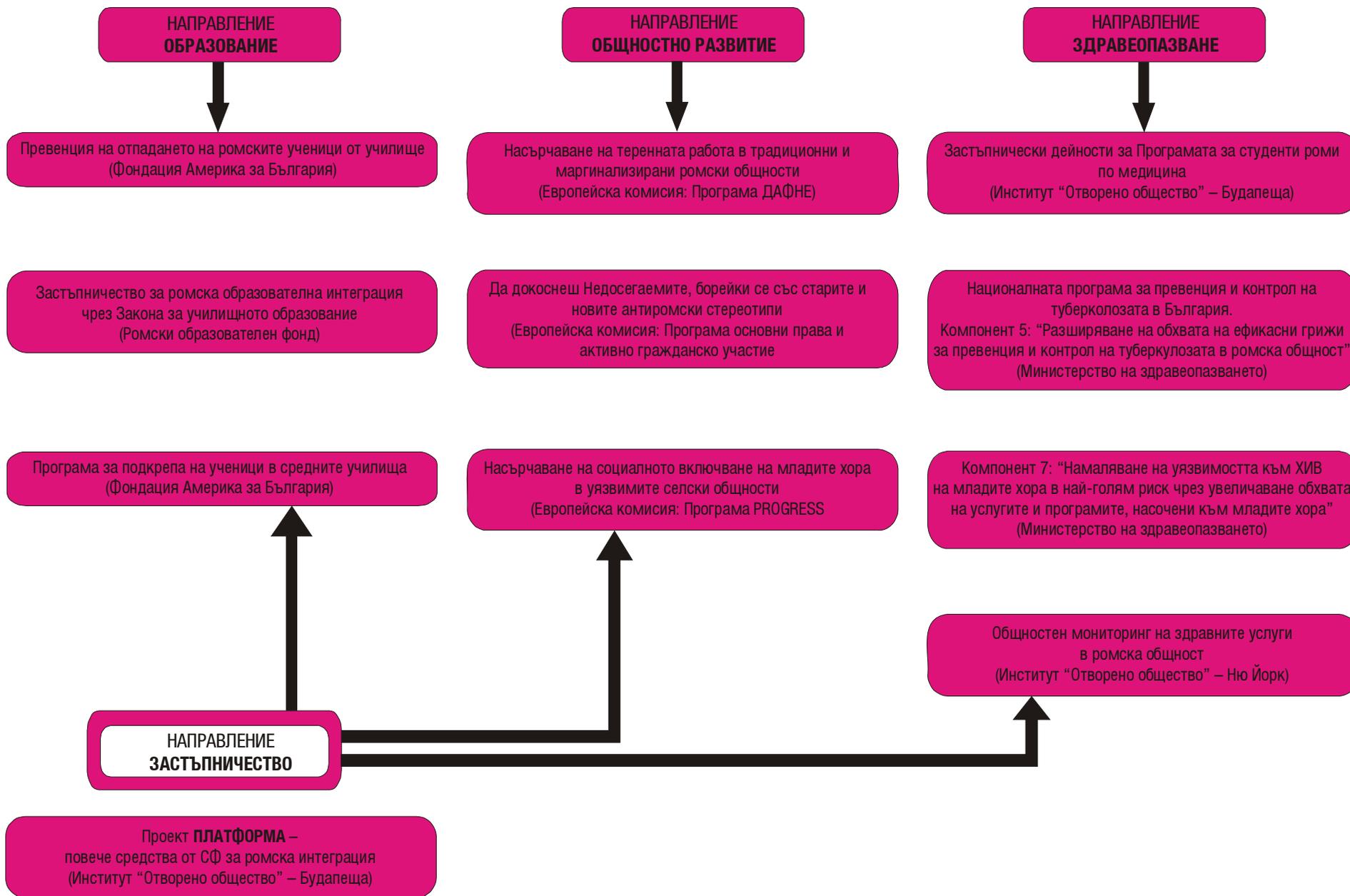
Сто и дванадесет експерти и теренни работници от различни области бяха привлечени и също участваха в дейности на организацията. Тяхната експертиза и усърдна работа се превърна в една от важните предпоставки за постигнатите успехи.

Разширяването на обхвата на дейност е предизвикателство пред всяка организация. Център “Амалипе” посрещна предизвикателството, като напълно реорганизира своята структура. През 2011 г. бяха формирани **три отдела – образование, здравеопазване и общностно развитие**, като всеки от тях заработи по дейности на местно и национално ниво в съответната област. Въведени бяха позициите на **офис-мениджър** и **програмен мениджър**, отговарящи за координацията и взаимодействието между различните дейности.

За да достигне по-ефективно до местните общности от цялата страна, “Амалипе” формира **Центрове за развитие на общността в 6 общини** в различните региони на България. Също така бяха назначени **4 регионални координатори**, които имат задачата да подпомагат ефективно нашите партньори (училища, общини и др.), както и нашите структури. Така “Амалипе” се превърна в единствената ромска организация, която има свои местни и регионални структури.

ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА

2.

Интеркултурно образование и образователна интеграция

Образованието е област, в която Център Амалипе работи от самото си създаване и приносът ни не може да бъде оспорен. Основната ни кауза тук е въвеждането на интеркултурно образование като средство за запазване и обновяване на културната идентичност на ромските деца, както и за взаимно опознаване и формиране на толерантност между децата от различните етноси. Интеркултурното образование, в пълнотата на всичките му аспекти, отваря училището към всички деца и техните родители, спомага за превръщането на училището в център на местната общност, което е най-сигурната предпоставка за намаляване на отпадането и повишаване на качеството на образование.

През 2011 г. продължихме и разширихме дейностите в областта на образованието: чрез програмата “Намаляване на отпадането на ромските деца от училище”; работихме за създаването на цялостен модел за превенция на отпадането и за превръщане на училището в място за всеки ученик; чрез Спешен фонд за подкрепа на роми-средношколци започнахме дейности, целящи да повишат броя на ромите, завършващи средно образование; продължихме и усилията за въвеждане на СИП “Фолклор на етносите – ромски фолклор” в училища в цялата страна.

2.1. Развитие на програмата

“Намаляване отпадането на ромски деца от училище”

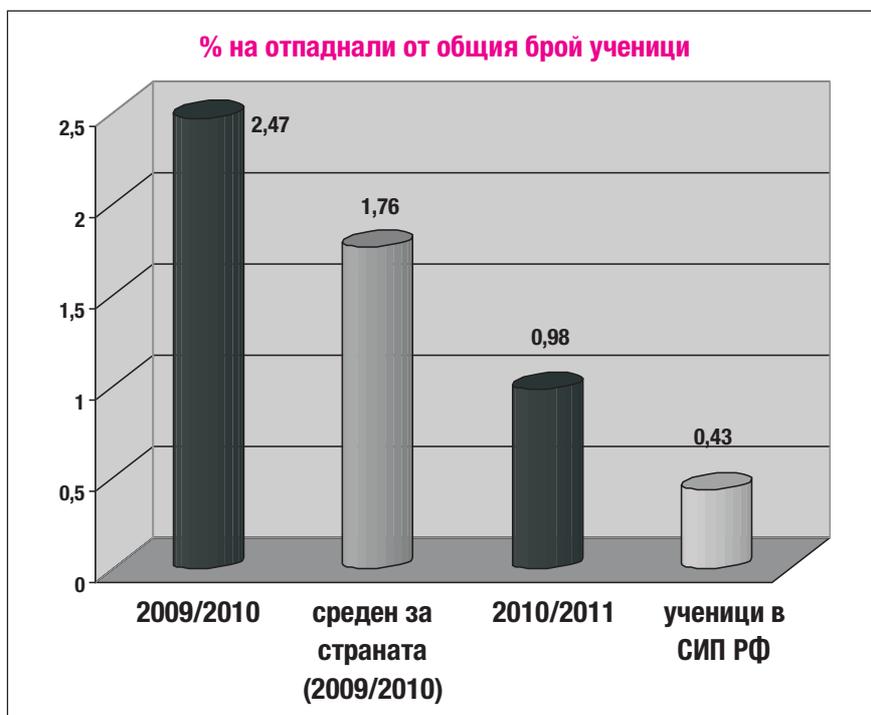
Проектът “Намаляване отпадането на ромски деца от училище” е тригодишна програма, която се реализира от Център “Амалипе” с подкрепата на Фондация “Америка за България”. Основната му цел е намаляване на отпадането от училище на ромските деца в задължителна за обучение възраст. Проектните дейности са насочени също така към разрешаване на проблема с големия брой отсъствия, ниския успех в училище, относително малкия процент роми, продължаващи своето образование в средни училища (гимназии), неучастието на ромски родители в училищния живот и в училищните структури на управление.

Проектът изгражда своите дейности около разбирането, че добре функциониращото училище е най-сигурната гаранция за привличането, задържането и успеха на учениците. То е също така най-добрата среда за успешната образователна интеграция на ромските деца. Добре организираното училище умее да приобщава родителите, има ресурси да предлага по-широк спектър от образователни възможности извън едносменното обучение в клас и прилага модерни педагогически методи на работа (вкл. Интеркултурно / интерактивно образование).

Основната концепция на проекта е, че отпадането е педагогически проблем и са нужни педагогически средства за преодоляването му: социалните дейности не са достатъчни, а само допълващи. Необходима е промяна в цялостната училищна среда: промяна в използваните педагогически методи, в учебните програми, в организацията на учебния процес, във взаимодействието с родителите. Интеркултурното и интерактивното образование е най-добрата педагогическа основа за преодоляването на отпадането: пример за това са усилията на училищата, въвеждащи СИП “Фолклор на етносите”.

Измина една година от стартирането на проекта, а именно учебната 2010/2011 година, в която Център Амалипе натрупа опит в работата си с училищата, които наброяваха общо 34 в 10 области на България, като 13 от тях бяха “базови” а 21 – “пилотни”. Един от основните подходи за работа по програмата е разделението на училищата на т.н. “базови” и “пилотни” училища. За целта базово училище е училището, което е натрупало опит и успехи в усилията си за привличане и задържане на ромските деца в училище, а пилотно училище е училището, което е подкрепено от базовото в разработването и изпълнението на училищните си програми.

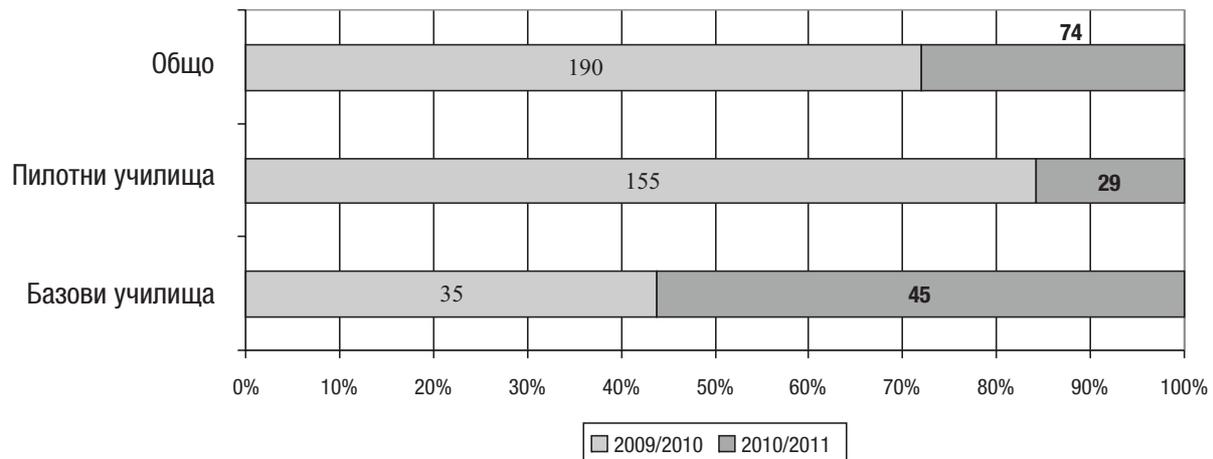
В началото на изминалата учебна година в класните стаи на проектните училища влязоха общо 7755 ученика от ромски и български произход, в съотношение 51% българчета и 49% роми. След прилагането на програмата през първата година отпадналите ученици са 0.98% – в сравнение с 2.47% средно ниво на отпадане в проектните училища през 2009–2010 учебна година. **Т.е. за една учебна година успяхме да намалим отпадането с близо 70%! С 40 % намаляха и отсъствията в пилотните училища, а броят на завършилите осмокласници-роми, които продължиха в гимназии, достигна 292 (в сравнение със 105 една година преди това).**

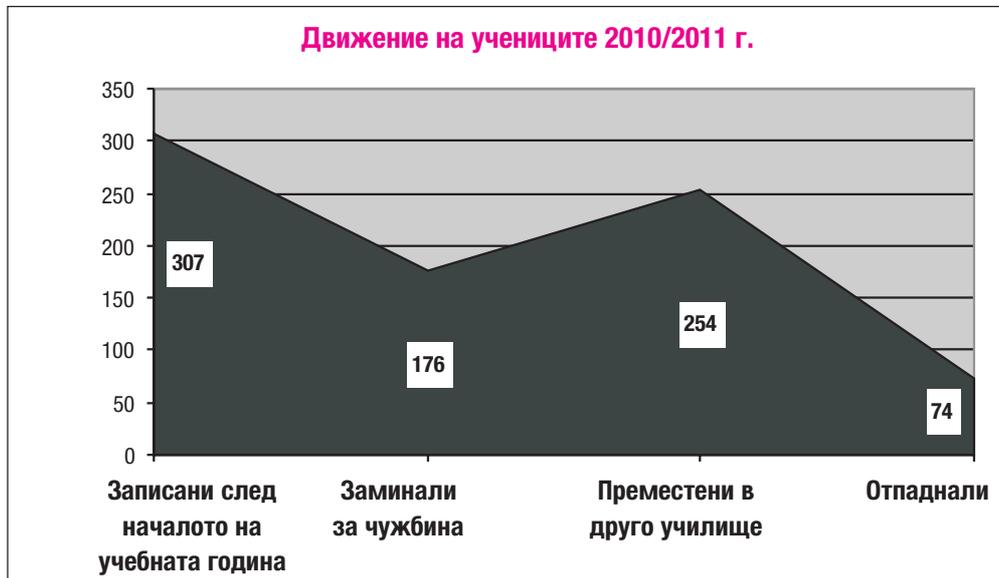
През втората година от проекта (учебната 2011/2012) Център Амалипе започна прилагането на програмата “Намаляване отпадането на ромски деца от училище” в 90 училища (35 “базови” и 55 “пилотни”) в 20 области на България. Тази година в работата по програмата са включени и 4 регионални координатори.

Продължаващите училища от първата във втората година от програмата са 24, като 17 от тях са базови и 7 пилотни през учебната 2011/2012 година. Базови училища, които през изминалата година са били “базови” и тази година продължават като такива са 8, докато 9 от тях през изминалата година са били пилотни училища и след показаните високи резултати във втората година от проекта са станали “базови”. Промяната в тях е видима и дава особено силна надежда, че всяко училище може да се превърне в наистина желана територия за ученика.

**Отпадане на учениците в пилотните училища
през първата година на проекта и предходната година**

Движение на учениците 2010/2011 г.

Методите, които използвахме (заедно с проектните училища), за да постигнем тези резултати, се оказаха в голямата си част ефективни. **Училищната програма за превенция на отпадането и задържане на децата в училище** е основен инструмент за планиране на дейностите по задържане на децата в училище. Определейки целите и целевата група, върху която иска да действа, всяко училище само определя какви конкретни дейности ще реализира за задържане и привличане на децата в зависимост от специфичните проблеми, с които се сблъсква. Общото във всички училищни програми е, че предвиждат дейности в четири основни насоки:

- **Работа с учители** – обучение на всички учители за ефективна работа в мултикултурна среда. Това обучение се осъществява, следвайки подхода “Учители обучават учители”: обучихме базови учители, след което те всеки месец провеждаха едnodневни обучения в пилотните училища по предварително зададените им модули;
- **Ангажиране на родителите** – овластяване и ангажиране на родителите за активно участие в училищния живот, чрез създаване на родителски клуб, който регулярно реализира срещи свързани с активния училищен живот на децата и помага в работата по случаи на застрашени от отпадане деца; включване на родители от ромски произход в активно училищно настоятелство; създаване и реализиране на родителски лектории по определени теми и проблеми или по тяхна инициатива. Всяко училище избра коя от тези три форми да приложи в зависимост от състоянието на своята родителска общност;

- **Активизиране на учениците** – чрез създаването на ученически парламент и активната му дейност по превенция на отпадането, чрез въвеждането на практиката на “ученици-наставници” и други;
- **Въвеждане на интеркултурно и интерактивно образование** – във всички проектни училища бяха сформирани групи по СИП “Фолклор на етносите – ромски фолклор”, които имаха ключова роля в задържането на децата. Бяха въведени интеркултурни елементи в предметите от задължителната подготовка. Множество извънкласни дейности разнообразиха учебния процес.

Тези методи, както и цялостният подход доказаха своята ефективност: чрез тях може да се намали в голяма степен броят на ранно напусналите училище. Горди сме, че нашите партньори от Министерство на образованието имат желание да приложат създадения модел в по-широк кръг училища: изискването всяко училище да изготви своя Училищна програма за намаляване на отпадането бе включено в Концепцията за нов Закон за училищното образование. Предстои въвеждането на това изискване да бъде подпомогнато чрез Национална програма. Отделните методи от създадения модел се препоръчват в рамките на различни програми и проекти, управлявани от МОМН. Програма “Намаляване на отпадането на ромските деца от училище” се превръща в пример за това как една успешна инициатива на неправителствена организация може да бъде институционализирана от Министерство на образованието и така да достигне до стотици хиляди деца.

2.2. Програма “Спешен фонд” – подпомагане на ученици от ромски произход, обучаващи се в гимназиална степен

През учебната 2010/2011 стартирахме пилотно дейности за подкрепа на обучението на ромски младежи в средни училища. С помощта на Фондация “Америка за България” подкрепихме 20 младежи и девойки, като от учебната 2011/2012 увеличихме броят им на 45.

Целта на програмата е да увеличи броя на ромските деца, които получават средно образование. Чрез програмата включваме ромски младежи и девойки, обучаващи се в средни училища, в дейности за превенция на отпадането от училище, в основните училища, които са завършили. Така те се превръщат в наставници и модел за подражание на своите по-малки роднини и приятели.

В рамките на Спешния фонд закупуваме пълен комплект учебници за подкрепените младежи, а на тези ученици, които пътуват от различно населено място до училище, подсигуряваме карти за транспорт. Тази подкрепа не е безусловна: от подкрепените изискваме да не допускат отсъствия, да повишават своя училищен успех, както и да се включват в дейности за превенция на отпадането в основните училища. Затова от всеки участник ежесечно се изисква служебна бележка за отсъствията и успех, както и попълнена таблица с дейностите, в които е участвал. За да се превърнат подкрепените в сплотена младежка група, организиране и обща среща, на която ги запознаваме с ромската история и култура.

През учебната 2010/2011 година, през която Спешният фонд бе пилотна инициатива на “Амалипе”, подкрепена от Фондация “Америка за България” отчетохме, че 95% от учениците, включени в програмата, намалиха своите безпричинни отсъствия и станаха по-активни в училищния и обществен живот. Като резултат 80% от тях подобриха своя успех и мотивацията за продължаване на обучението им занапред бе по-голяма. Най-големият ефект и успех за нас бе това, че утвърдихме модела “върстници обучават връстници” – подкрепените подпомогнаха основните училища, които са завършили, да спрат отпадането на ученици. Горди сме, че нашите партньори от Фондация “Америка за България” разшириха тази пилотна инициатива, като предоставиха възможност на всички организации, които подкрепят, да създадат свой Спешен фонд. Така през настоящата 2011/2012 г. “Амалипе” включи в Спешния фонд 45 ученика от Етрополе, Бяла Слатина, Камено, В. Търново, Берковица, Г. Оряховица, Нови пазар, Провадия, Пловдив, Разград, Водолей, Враца и Вършец.

**Екипът
на Център “Амалипе”**

*Председателите на ученически парламенти,
създадени по проект “Намаляване на отпадането
на ромските деца от училище”,
посетиха Народното събрание. Те бяха приети и от
Министъра на образованието.*

Хиляди деца в над 200 училища изучават СИП „Фолклор на етносите – ромски фолклор“

Часовете по СИП „Фолклор на етносите – ромски фолклор“ са съпроводени с много иновации и забавление.

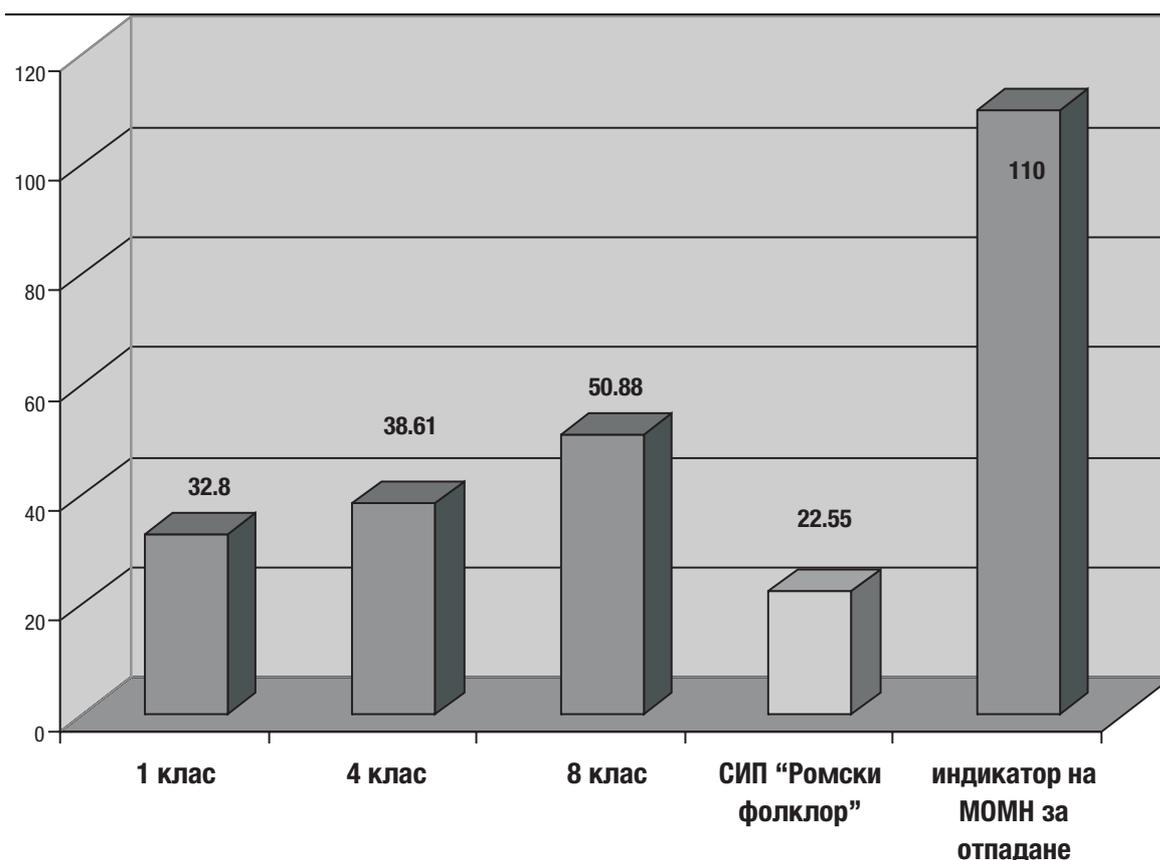
Към повечето от клубовете на “Амалипе” по места бяха формирани младежки групи.

Междуетническият диалог, толерантността и приятелството – в училище и в живота – са основните ни принципи.

Среден брой отсъствия на ученик в проектните училища през първата година

2.3. СИП "Фолклор на етносите – ромски фолклор"

От 2002 г. Център Амалипе работи за въвеждане на интеркултурно образование в българското училище чрез СИП "Фолклор на етносите – Ромски фолклор". Чрез тази инициатива искаме да намалим отпадането на ромските деца от училище, като свържем училищната институция с ромската общност, да запазим и развием културната идентичност на ромските деца, както и да формираме толерантност и солидарност сред децата от всички етноси. В крайна сметка искаме да превърнем училището в център на местната общност.

Поради тези причини СИП "Фолклор на етносите в България – Ромски фолклор" се изучава не само от ромски, но също и от български и турски деца. Учебният процес е на български език, като учебните материали, които издадохме, представят богатството на ромския фолклор и връзките му с фолклора на останалите етноси в контекста на националната българска култура. За нуждите на програмата подготвихме и отпечатахме пълен комплект методически материали (учебни помагала, ученически тетрадки, книги за учителя, аудио и видео материали), които разпространихме безплатно сред училищата, изучаващи този СИП.

Повече за целите на СИП "Фолклор на етносите в България – Ромски фолклор" вижте на:

<http://romaeducation.com/index.php/bg/sip-bg>

През учебната 2010/2011 година СИП "Фолклор на етносите – Ромски фолклор" изучаваха над 200 училища в цялата страна и над 4000 ученика (от български, ромски и турски произход). 924 от тях участваха в Програмата "Намаляване на отпадането на ромските ученици от училище", като някои от училищата бяха сформирали до 5 групи. Резултатите, които тези ученици постигнаха в рамките на учебната 2010/2011 г., недвусмислено доказаха необходимостта от интервенция като СИП "Фолклор на етносите – ромски фолклор" в българското образование. Средният брой на отсъствия за ученик при тези, които посещават СИП "Ромски фолклор", спадна до 22.55 (включващ всички отсъствия, извинени и неизвинени, по всички предмети), при 40.66 отсъствия средно на

ученик, включен в Програмата за намаляване на отпадането на ромските ученици от училище и сравнено със 110, което е критичната граница, приета от Министерството на образованието като показател за ученика в риск от отпадане. В допълнение, нивото на отпадане сред учениците, включени в СИП Ромски фолклор беше 0.43% – 4 от 924 ученици, сравнени със средно ниво на отпадане за страната – около 2%.

2.4. Подкрепа за училищата

Дейността на Център Амалипе в сферата на образованието не се ограничава само в рамките на конкретен проект или програма. Напротив, тя е насочена към цялостна подкрепа на училищата с които работим, включително подпомагане на училищата за привличане на допълнителни финансови ресурси. В тази връзка през 2011 година Център Амалипе подпомогна училища в цялата страна да разработят проекти, насочени към образователна интеграция.

През август беше обявена конкурсна процедура 33.9-2011 на Центъра за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства по Приоритет 3 **“Утвърждаване на интеркултурната перспектива като неотменна част на образователната интеграция на децата и учениците от етническите малцинства в процеса на модернизация на българската образователна система”**. В резултат от проведените от Център Амалипе консултации с училищата, които решиха да разработват проекти по тази схема, 27 от тях спечелиха проекти по обявената схема. Така на практика всеки втори проект, одобрен по посочената схема бе на наши партньори – училища или общини и бе безвъзмездно консултиран от нас. Понастоящем нашите партньори успешно реализират тези проекти и обогатяват чрез тях дейностите си за въвеждане на интеркултурно образование.

В помощ на училища, общини и организации, с които работим, организирахме обучение на тема „Подготовка на проекти за образователна интеграция по ОП РЧР“. То бе проведено на 09, 10 и 11.12.2011 г. в гр. Велико Търново във връзка с обявените програмни схеми за безвъзмездна финансова помощ BG051P0001-4.1.05 “Образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства” и BG051P0001-4.1.06 “Реинтеграция на отпаднали ученици в образователната система”. Интересът бе изключително голям: получихме над 80 заявки за участие и успяхме да включим 56 представители на училища, общини и организации, работещи в сферата на образователната интеграция и интеркултурното образование.

Впоследствие консултирахме безвъзмездно част от тях при изготвянето на проектните предложения. Резултатите от конкурса ще бъдат обявени през първата половина на 2012 г.

3.

Здравеопазване и здравна интеграция през 2011 г.

През 2011 г. Център Амалипе продължи дейността си в сферата на подобряване на достъпа на ромите до качествено здравеопазване. Дейността ни бе както на регионално ниво – по превенция на туберкулоза, ХИВ / СПИН сред уязвимите групи във Великотърновска област, така и на национално ниво – по апробиране на механизъм за мониторинг на здравните услуги на местно ниво, застъпничество пред Министерство на здравеопазването и подкрепа на Програмата за роми-студенти по медицина.

3.1. Превенция на туберкулоза в ромска общност

От началото на 2011 година Център “Амалипе” работи по **Националната програма за превенция и контрол на туберкулозата в България, Компонент 5 “Разширяване на обхвата на ефикасни грижи за превенция и контрол на туберкулозата в ромска общност”**. Програмата се администрира и управлява от Министерство на здравеопазването, а се финансира от Глобалния фонд за борба срещу СПИН, малария и туберкулоза.

Център “Амалипе” изпълнява дейностите по Компонент 5 на територията на цялата област Велико Търново. Те се осъществяват от екип сътрудници на терен, които са специално обучени за целта и предоставят редица услуги на клиентите, с които се срещат: напр. консултиране по проблемите на заболяването, мотивиране на лицата със съмнения за туберкулоза за насочване и изследване към лечебните заведения и т.н. Сътрудниците на терен също така работят в общността с цел повишаване на информираността, осъзнаване на рисковете от туберкулоза, разясняване на различни превантивни мерки и други. В случай, че сътрудник на терен установи, че някой е “суспектен” за носителство на болестта, бива насочен или лично придружен до специализираната болница за допълнителни изследвания, които да докажат състоянието на пациента. Поради естеството на заболяването, като лесно преносимо по въздушно-капков път, сътрудниците на терен имат за задача да издирват така наречените контактни лица на болния. Контактните лица задължително получават здравна консултация и профилактика, за да се предпазят от болестта.

През изминалата година близо 300 души бяха скринирани за определяне на риска от туберкулоза, от тях 50 бяха лично придружени от наши сътрудници до СБАЛПФЗ за допълнителни изследвания, а общият брой жители на област Велико Търново, които са получили специализирани за туберкулоза медицински изследвания благодарение на нашия екип, са над 200. В ежедневната си работа сътрудниците на терен нерядко се сблъскваха и с други по-тежки проблеми в общността като карциноми. В тези случаи клиентите ни получиха подкрепа и съдействие от нас, за да започнат и продължат лечението си. Много от клиентите са неграмотни хора, които рядко се сблъскват със системата, който сблъсък често е фрустриращ и нуждата от подкрепа е осезаема.

3.2. Превенция на ХИВ / СПИН

От началото на 2010 година Център “Амалипе” работи и по **Компонент 7: “Намаляване на уязвимостта към ХИВ на младите хора в най-голям риск чрез увеличаване обхвата на услугите и програмите, насочени към младите”**. Нуждата от това Център “Амалипе” да осъществява дейностите по Компонент 7 на територията на област Велико Търново се наложи от факта, че здравната култура на младите хора в сферата на сексуалното здраве е много ниска. Освен това Център Амалипе вече имаше богат опит в работата с доброволци и младежи в риск. Факт е, че повечето младежи, които живеят в неурбанизирани селски райони, имат значително по-ограничен достъп до качествено образование, а младежи от традиционни ромски групи смятат темата за сексуалността за табу и за нея вкъщи не се говори. Център “Амалипе” има съществен опит точно в подобна среда.

За целите на Програмата и Компонент 7 в началото на 2010 година беше създаден младежки доброволчески Клуб с името К7, по името на Компонента. В него членуват ученици и студенти, които преминават формално специализирано обучение да бъдат обучители на връстници по темите за сексуалното и репродуктивното здраве, предпазване от ХИВ и други сексуално-предавани инфекции (СПИ), контрацепция, нежелана бременност и много други. След като преминат обучение, доброволците са готови да предават своите знания и опит на връстниците си в други обучения или неформални срещи.

Част от дейностите, които се извършват в рамките на Компонент 7, са **кампании**, посветени на значими дати по темата за ХИВ/СПИН и сексуалността, като 1 декември – Световен ден за борба срещу СПИН, Международния ден за съпричастност със засегнатите от ХИВ/СПИН (третата неделя на месец май) или 14 февруари – Ден на влюбените. Друга съществена дейност на доброволческия Клуб К7 – Велико Търново е **работата на терен**. Нейната идеология се състои в това опитни и обучени млади хора да достигат до свои връстници, които се намират в своята естествена среда извън училище – напр. паркове и градинки, места за спорт и отдих, кафенета и барове, като ги запознаят с различните СПИ и ги насърчат да си направят безплатен анонимен преглед. **Обученията за младежи** са другата съществена ос в работата по Компонент 7. Те се извършват комбинирано от доброволците и специалисти – лекари, социални работници, психолози, педагози. Темите в едно обучение винаги обхващат темите за СПИ, в това число ХИВ/СПИН, контрацепция, употреба на презервативи, нежелана бременност, рисково поведение, психоактивни вещества, толерантно отношение към хората, живеещи с ХИВ/СПИН и много други теми, които касаят сексуалното и репродуктивно здраве (СРЗ) на младите.

За близо 2 години работа по Програма “Превенция и контрол на ХИВ/СПИН” и нейният Компонент 7 благодарение на усилията на екипа, работещ в организацията и доброволците, **Център “Амалипе” се превърна в един от основните мотори на дейностите по превенция на ХИВ/СПИН във Великотърновска област**. През изминалата година по време на кампании бяха достигнати хиляди граждани, които получиха здравно-образователни материали и презервативи. Стотици младежи се включват в концертите и събитията, организирани от Клуб К7, превръщайки ги в едно от основните събития за В. Търново. Важен допълнителен резултат е това, че в доброволческия клуб работят рамо до рамо български, ромски и турски младежи, което е нагледен пример за толерантност.

3.3. Програма за роми – студенти по медицина: застъпническо обучение и други дейности, които Център “Амалипе” извършва със студентите

Център “Амалипе” работи по Стипендиантска програма за студенти по медицина и лекари-специализанти от ромски произход от 2009 година, като през 2011 дейностите бяха задълбочени и разширени. Един от съществени компоненти на Програмата е обучението по застъпничество, което се организира и провежда ежегодно от Център “Амалипе”. Основна цел на Програмата и обучението е да съдействат за подобряване на здравния

статус в ромската общност. Наред с това, да се дадат достойни примери за подражание, които да мотивират младите роми да се насочат към кариера в здравеопазването.

През изминалата година броят на студентите, участващи в Програмата, продължи да се увеличава, като **на последното обучение по застъпничество през август–септември 2011 г. участваха близо 90 души**. То се проведе в две основни направления – теоретично и практическо. Част от темите в теоретичните модули бяха свързани с историята, бита и културата на ромите, реформите в сферата на здравеопазването и отражението им върху етноса, решаване на конфликти, социална и здравна интервенция в общността, работа с медиите, лидерство. Практическият модул включваше работа на терен в няколко населени места от област Велико Търново – Горна Оряховица, Водолей, Батак, Върбовка, Майско и Беброво. Съпроводени от сътрудници и местни активисти на Център Амалипе, студентите трябваше да се запознаят с достъпа до здравни и образователни услуги в съответното населено място, като се срещаха с местните хора, лекари, учители или кметове. Резултатите от теренната работа бъдещите медици представиха на следващия ден – 2 септември, по време на **конференция “Не сме безлични, нито безразлични”**, проведена в сградата на Областна управа. Участници в събитието, освен студентите, бяха Министърът по управление на средствата от ЕС Томислав Дончев, Алина Ковач, ръководител на програмата за обществено здраве, директорите на РЗОК – Велико Търново и на РЗИ – Велико Търново. Студентите отправиха множество конкретни предложения, свързани не само с подобряването на качеството на здравни услуги в малките населени места, но и с цялостното развитие на политиката за здравна интеграция, както и с изравняването на дистанциите между урбанизираните и селските райони.

Друг елемент от практическата работа бе посещение в ромските квартали на Сливен и Стара Загора, където студентите бяха посрещнати от **партньорите ни** от **Фондация “Здравето на ромите”** с председател д-р Стефан Панайотов и **Сдружение “Свят без граници”**.

Освен обучението по застъпничество Център “Амалипе” организира и други събития, които представляват добра възможност за допълнително развитие на бъдещите медици. Така например някои от тях взеха участие в **кръгла маса “Ново поколение от здравни специалисти от ромски произход. Резултати и перспективи”**, която се проведе в Министерство на здравеопазването с участието на Министъра по управление на средствата от ЕС Томислав Дончев, Заместник-министърът на здравеопазването Десислава Димитрова, Зам.-министърът на образованието, младежта и науката Петя Евтимова и ред други високопоставени политически лица. Кръглата маса бе част от застъпническите усилия на Център “Амалипе” и нашите партньори за гарантиране на устойчивостта на Програмата.

Студентите от медицински университети и колежи също така взеха активно участие в други дейности, които Център “Амалипе” организира. Такива бяха отбелязването на Василица – ромската нова година в Министерство на здравеопазването, Министерство на образованието и други институции и т.н. Целта на всички тези допълнителни дейности е студентите да изиграят ролята на добрия модел на подражание за подрастващите, като покажат, че щом те са успели, и тези след тях могат да го направят – могат да продължат образованието си във висше учебно заведение. Тези дейности имат и добавена стойност. Чрез тях самите студенти засилват връзките си с общността, преодоляват страха си да се идентифицират публично като роми, като се увеличава шансът след завършване на образованието си да работят в райони с преобладаващо ромско население.

3.4. Общностен мониторинг на здравните услуги на местно ниво

През 2011 г. Център “Амалипе” разработи **модел за мониторинг на здравните услуги в ромска общност на местно ниво**. Моделът следва методологията на общностен мониторинг чрез т.нар. “анкета в общността” (community inquiry), включваща периодично (два пъти в годината) допитване до местните общности за здравните услуги, които получават. Ние допълнихме със застъпнически дейности пред местните и регионалните здравни институции, както и с кампании в общността за повишаване на здравната култура. Освен това разширихме

обхвата, като създадохме местни групи за развитие на общността във всяко от селата, в които прилагаме допитване до общността.

През 2011 г. моделът за мониторинг на здравните услуги бе създаден чрез дейности в селата Върбовка, Батак (община Павликени), Балван и Водолей (община В. Търново). Показателите, отчетени при двете анкети в общността, показаха, че реализираните дейности са довели до подобряване на качеството на детското и женското здравеопазване във включените села – сигурен индикатор, че създаденият модел работи. През 2012 г. той ще бъде продължен и разширен, така че да обхване нови населени места.

Опитът, натрупан при мониторинга на здравните услуги на местно ниво във Великотърновска област, е обобщен в доклад – на български и на английски език.

4.

Работа в общността и социални услуги в ромската общност през 2011 г.

4.1. Центрове за развитие на общността и общностни модератори

В областта на социалните услуги Център “Амалипе” апробира услуги, базирани в общността, които са специфично насочени към работа в ромска общност (включително сред традиционните и маргинализираните групи) и които подкрепят развитието и модернизацията на местните общности. Тъй като понастоящем такива социални услуги в общността не съществуват (обичайно Центровете за обществена подкрепа, ЦСРИ и други услуги не работят в ромска общност или не следват подход за общностно развитие), Център “Амалипе” си постави като задача да въведе пилотно и да провери ефективността на услуга, която нарекохме “Център за развитие на общността” (ЦРО).

През 2011 г. започнахме изпълнението на тази задача в рамките на двугодишен проект “Насърчаване на теренната работа в традиционни и маргинализирани групи на ромската общност”, финансиран от Европейската комисия по Програма “ДАФНЕ”. Целта на проекта е да подпомогне развитието на ромската общност чрез преодоляване на традиционни практики като ранните бракове и отпадането от училище, създаване на механизми за самоорганизация и взаимопомощ и развитие на услуги, базирани в общността. Една от най-важните дейности по проекта е създаването на **шест Центъра за развитие на ромската общност** в общини в шестте планови района на страната – **Пещера, Нови пазар, Етрополе, Бяла Слатина, Камено и Павликени**.

4.2. Дейности и кампании на Центровете за развитие на общността

Основният подход, използван от създадените Центрове за развитие на общността, е теренната работа на местно ниво чрез мобилизиране на ресурсите на самата общност. Във всеки Център работят двама общностни модератори. Дейността им основно е насочена към:

- превенция на отпадането от училище и повишаване на мотивацията на ромските деца да посещават училище;
- превенция на ранните бракове и ранната бременност сред ромските девойки;
- превенция на изоставянето на деца и настаняването им в специализирани институции;
- организиране на информационни беседи с цел повишаване на здравната култура, социалните компетентности и образователния статус на ромската общност;

- организиране на културни събития и отбелязване на традиционни календарни празници.

За краткото време от няколко месеца (част от Центровете започнаха работа през юли, други – през септември) общностните модератори проведоха редица кампании и инициативи, като част от тях са:

- Кампанията “Да влезем в час”, чиято цел бе колкото се може повече ромски деца на 15 септември (началото на учебната година) да влезнат в класните стаи;
- Кампания “Отново на училище” – с цел да се повиши мотивацията за продължаващо образование;
- 1 октомври – Международна кампания “Рома Прайд – Денят на ромската гордост”, преминал под наслов “Имам една мечта: Да учим и живеем заедно!”
- Кампания “Повишаване на здравната култура”;
- Поставяне на силанти на зъбите на децата от 6 до 9-годишна възраст с цел предпазване от развитието на кариеси;
- “Бъди съпричастен” – на 1 декември – Световния ден за борба със СПИН, Центровете за развитие на общността се присъединиха към международната кампания;
- Кампания “Живот без дим” – за вредите от тютюнопушенето и да променим живота си без тютюнев дим;
- Отбелязване на Рождество Христово и Нова година.

4.3. Постигнатите резултати

Наред с кампаниите, модераторите ежедневно работят на терен в своите общности по конкретни случаи. Не закъсняха и първите РЕЗУЛТАТИ:

- Върнати деца в училище:
  - 9 деца, сред които и дете на 12 години, което досега никога не е било записано в училище;
  - 10 деца след намесата на модераторите вече посещават задължителна предучилищна подготовка;
- Записани деца в детско заведение:
  - 30 деца са записани да посещават детска градина;
- Разрешени случаи на ранни бракове:
  - 4 момичета и момчета продължиха своето образование благодарение на усилията на модераторите след случаи на ранно задомиране;
- Работа по превенция на изоставянето:
  - 2 случая, успешно разрешени;
- Социално подпомагане и социални услуги:
  - 2 случая.

Това, че за толкова кратък период модераторите успяха да разрешат десетки случаи, дава увереност, че Центровете за развитие на общността са необходими. Ще продължим да развиваме тази форма и ще търсим начин за нейното институционализиране.

4.4. Начало на дейностите по ПРОГРЕС

През октомври 2011 Център “Амалипе” започна инициатива и в областта на заетостта. Това стана с началото на **проект “Насърчаване на социалното включване на младите хора от селските ромски общности”**, подкрепен от програма ПРОГРЕС на Европейската комисия. Чрез него ще насочим усилия за повишаване на нивата на заетост и успешната реализация на една от най-изключените групи в България – младите хора от селските райони. Тази инициатива също ще следва основния ни подход – мобилизирането на ресурсите на

общността и създаването на структури в нея. В рамките на проекта ще бъдат създадени 4 Центъра за развитие на общността, в които общностни модератори ще активизират младите хора и съвместно с Бюрата по труда, общинска администрация и останалите институции на местно ниво ще изготвят и реализират общински програми за социално включване и развитие. Проектът ще продължи до септември 2013 г.

Първата среща на Направляващия комитет по проекта, която се проведе на 1 и 2 декември в София, показа че към инициативата има засилено политическо внимание и готовност за съдействие. В срещата участваха представителите на Европейската комисия Валтер Волф и Кирил Киряков, Министърът по управление на средствата от ЕС Томислав Дончев, заместник-министърът на труда и социалната политика Деяна Костадинова, представители на всички свързани с темата институции.

През 2012 г. ще положим усилия да развием и проверим в практиката ефективността на дейности, които могат да формират цялостен модел за повишаване на нивата на заетост в ромска общност чрез подхода за общностно развитие. Ще продължим усилията да ангажираме институциите с подsigуряване на устойчивостта на модела.

5.

Борба с антиромските стереотипи и предразсъдъци

Липсата на широка обществена подкрепа за политиките за интеграция на ромите е една от основните пречки пред прилагането на тези политики. Ние не обвиняваме мнозинството за предразсъдъците спрямо ромите, защото смятаме, че моралните категории се отнасят до отделния човек, а не до група от хора. Антиромските настроения са тревожен факт, който трябва да мобилизира всички български граждани с демократични убеждения: преодоляването на антиромския расизъм и създаването на благоприятна среда за осъществяване на интеграционната политика са задачи пред цялото ни общество.

5.1. Проучване на нагласите

През 2011 година Център “Амалипе” насочи усилията си към борбата с антиромските стереотипи сред работещите в образователната, социалната и здравната сфера. Дългосрочната цел на центъра е преборвайки/променяйки нагласите да постигне едно ползотворно сътрудничество между институциите и ромската общност, което да позволи решаването на много конкретни проблеми. Като механизъм за постигане на тази цел беше избран модел, който при доказана ефективност да бъде предложен за институционализиране. Така беше стартиран **проектът “Да докоснем недосегаемите: борейки се с традиционни и нови антиромски стереотипи”**, финансиран от Европейската комисия по Програма “Основни човешки права и гражданско участие”. Целта на проекта е да изгради модел за ефективно използване на публичните услуги от ромите, за сътрудничество между отделните институции и ромската общност, което би гарантирало, че всички членове на уязвими общности като ромската еднакво се ползват от техните фундаментални права. За целта бяха избрани **шест пилотни географски области**, в които да стартира проектът и се тества моделът – **Велико Търново, Бургас, София област, Пазарджик, Шумен и Враца**. За да се определи нивото на антиромски нагласи сред работещите в изброените институции, беше направено социологическо проучване. Избраните на случаен признак теренни работници, които попълниха анкетите, доказаха с отговорите си силната традиция в присъствието на антиромски нагласи и стереотипи, а оттам и изключителната нужда от тестването на предлагания по проекта модел за преодоляването им.

5.2. Дейност на Междусекторни екипи за въздействие – обучения, конкретни случаи

Основното средство на проекта е създаването на **Междусекторни екипи за въздействие** в шестте области, които да са координационното звено. Всеки от тези екипи се състои от трима членове, а именно по един представител от институция – здравна, социална и образователна. Екипите бяха обучени и подготвени самите те да бъдат обучители на теренните работници от трите институции в техния регион, както и да реагират за решаването на конкретни проблемни случаи в ромската общност. Междусекторните екипи стартираха първите модули от седеммодулните обучения, като привлякоха като обучаеми по 10 човека от институция, общо 30 представители във всяка област.

Обученията, посрещнати при първата среща с известен скептицизъм от страна на теренните работници, се превърнаха впоследствие в събития, посещавани с огромен интерес и от колеги на обучаемите. Много е важно да подчертаем динамизма и интерактивността при провеждането на всеки модул. Всяко едно обучение представлява терен за дискусии, излагане на гледни точки, предложения, а работата по практическите задачи постигна желаното партньорство между трите институции.

Към 30 декември 2011 година бяха проведени обученията по 4 модула във всички 6 географски области, тоест 24 обучителни сесии с общо 180 обучаеми представители от институциите.

Беше издадено и предоставено помагало на обучаемите, съдържащо основните насоки при работата им. Помагалото е налично на <http://www.amalipe.com/index.php?nav=publications&lang=1>

Изключително важен момент от стартиралите по проекта дейности е и работата на междусекторните групи за въздействие по конкретни случаи. С гордост можем да кажем, че макар и в такъв кратък срок от стартирането на проекта, вече са постигнати конкретни резултати. Групите работят по случаи на отпадане от училище, риск от отпадане, домашно насилие, трудна адаптация и интеграция на децата в училище, преборване на антиромски нагласи сред родителите, работа с персонал на училища, там където е необходимо, случаи на ранни бракове и раждания, на неполучаване на полагаеми помощи поради липса на информираност и необходимата грамотност и т.н. Като статистика можем да предоставим: до 30 декември 2011 се е работило по 11 конкретни случая, от които 3 за отпадане или риск от отпадане от училище, 2 на ранни бракове и раждания, 4 на неполучаване на помощи поради липса на информираност и 2 на работа с родители противопоставящи се техните деца да учат заедно с ромски деца. На пръв поглед броят на случаите не изглежда голям, но е важно да отбележим, че се работи по начин, който осигурява устойчивост на резултата при решаването им. Тоест, при постигане на положителен резултат случаят не се прекратява, а се продължава неговото проследяване, за да се осигури дълготрайност на този резултат.

Като успех не само за конкретния проект, но общо за Център Амалипе можем да посочим постигнатата синергия между екипите по отделните проекти, а именно – междусекторните екипи за въздействие си сътрудничат по конкретните случаи с модераторите от Центровете за развитие на общността, както и с регионалните координатори на организацията.

5.3. РОМА ПРАЙД – нашият отговор на събитията в Катунца

Размириците в с. Катунца от 24 септември 2011 г. дадоха отражение върху живота на всички – българи и роми. В продължение на една седмица антиромски демонстрации бяха организирани в цялата страна, някои от ромските квартали бяха нападнати от националисти, скин-хедс и неофашисти, а в останалите ромски махали тръгнаха слухове за предстоящи нападения. Ромите заживяха в страх и паника. Хиляди ромски деца бяха спрени от училище и стотици роми не ходеха на работа от страх от саморазправа с тях. Най-потърпевши се оказаха ромите, които учеха и работеха извън ромските квартали – те първи станаха жертва на нападения.

Център “Амалипе” бе единствената ромска организация, която реагира на случващото се не само с декларация, но и с действия: чрез Центровете за развитие на общността и чрез кампанията “Рома Прайд: да живеем и учим заедно”. Тази реакция бе достоен, мирен отговор, който помогна за успокояване на ситуацията и показа зрелостта на ромската общност.

През седмицата на антиромските демонстрации, общностните модератори към Центровете за развитие на общността в общините Бяла Слатина, Етрополе, Пещера, Нови Пазар, Камено и Каспичан отреагираха адекватно и се превърнаха в проводници на диалога и толерантността между институции, местна власт и ромско население. В Нови пазар и Каспичан общностните модератори изиграха ключова роля за връщането на ромските деца в училище, след като децата бяха спрени от родителите поради страх от нападение. В Пещера модераторите, съвместно с РДВР, стигнаха до злосторниците, разпространяващи антиромски заплахы и така тушираха появяващото се напрежение. Модераторите бяха в непрекъснат контакт с ромското население и не допуснаха **един криминален конфликт да прерасне в етнически**. Благодарение на наистина адекватната реакция на модераторите от Центровете за развитие на общността, създадени от Център “Амалипе” само месец-два преди събитията, в съответните общини учебните занятия бяха своевременно възобновени, на хората от ромските махали беше осигурена закрила и само седмица след събитията в Катунца стана възможно да се проведе на 1 октомври Рома Прайд – Денят на ромската гордост.

Кампанията “Рома прайд: да учим и живеем заедно” бе организирана в цялата страна на 1 октомври. Центровете за развитие на общността в Бяла Слатина, Етрополе, Пещера, Нови Пазар и Камено направиха общностни събития – изложби “Гордея се със...”, на които представиха произведения на ромските занаяти, а известни успели роми разказаха за предизвикателствата, които са срещнали в своя живот. Събитията събраха заедно стотици местни роми, представители на общинските институции и хора от мнозинството и се превърнаха в живо послание за толерантност. Идеята на изложенията бе да се покаже какво може ромската общност. Да се покаже, че можем да се гордеем с културите на различните етноси и да живеем заедно в България. И както споделиха общностните модератори от съответните населени места, **“това беше наистина начинът да съберем на едно място роми, българи и турци, за да отбележим заедно Рома Прайд – Деня на ромската гордост”**.

Паралелно с общностните събития Център «Амалипе», партньори от гражданския сектор и училища организираха кампании в София, В. Търново, Враца, Сливен, Стражица, Стара Загора и ред други градове. Български и ромски младежи, учители раздаваха на минавачи по улиците детски есета за толерантността, карамфили (по аналогия с карамфиловата революция в Португалия) и ги приканваха да напишат своите послания. Хиляди граждани откликнаха и отправиха най-дългото послание за толерантност, което показва, че мнозинството от българските граждани не споделят антиромските лозунги на националистите. Два дни по-късно, на 3 октомври, от училището в с. Караджово (намиращо се само на 2 км от Катунца) тръгна ученическа изложба “Моята мечта за ромите и за България”. През учебната 2010/2011 г. тя ще обиколи всички 90 училища, включени в програмата “Намаляване на отпадането на ромските деца от училище”.

“Искам да живеем в един по-добър свят изчистен от насилие и етническа омраза! Бъдете добри и се радвайте на малките неща!”

“Мечтая в България всеки да обича другия, както обича себе си и да се отнася към другия така, както желае да се отнасят към него.”

6.

Равноправие на ромската жена

Една от основните цели на Център “Амалипе” е осигуряване на равни шансове за ромската жена и насърчаване на нейната все по-активна роля в обществения и политически живот. Това е и хоризонтален принцип на организацията. За постигане на тази цел през 2011 г. Център “Амалипе” работи в няколко насоки:

1. Включване проблемите на ромските жени в общия дневен ред. Център “Амалипе” отделя специално внимание както в застъпническите си дейности за включване проблемите на ромските жени в общите и таргетирани политики, така и в докладите си за мониторинг и оценка на различните политики, на това дали те отчитат джендър аспект и какво е тяхното влияние върху ролята и положението на ромската жена. В резултат от това, въпреки че не е обособено като отделна глава, като хоризонтален принцип политиката за подобряване на статуса на ромската жена е залегнала в Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите, приета от Министерски съвет на 21 декември 2011 и гласувана от Народното събрание на 1 март.

2. Стимулиране на дейности, насочени към активизиране на ромските жени. В дейностите, които Център Амалипе реализира за общностно развитие, равнопоставеността и повишаване капацитета на ромската жена е основен фокус. През 2011 г. Център “Амалипе” създаде шест Центъра за развитие на общността. Политиката за равнопоставеност на организацията беше целенасочено прилагана и при подбора на общностните модератори в Центровете. Нещо повече, основен фокус в работата на Центровете е работата с жени и деца – превенция на раните бракове, превенция на насилието, намаляване на отпадането от училище, стимулиране на жените и момичетата за получаване на по-висока образователна степен. Серия от дейности за повишаване на здравния статус бяха организирани сред ромската общност в Павликени и Велико Търново – кампания за повишаване на здравната информираност, безплатни гинекологични прегледи и др.

3. От 2005 г. Център “Амалипе” е член на Българската платформа на Европейското женско лоби, а от 2010 г. Теодора Крумова е секретар на Българската платформа и член на борда на ЕЖЛ. В резултат от това, както и благодарение на усилията и на другите ромски организации, участващи в европейската платформа, през 2011 г. проблемите на ромските жени бяха активно включени в дневния ред и политиките на ЕЖЛ. Ромските и неромските организации, работещи за равнопоставеност на ромските жени (в това число и Център “Амалипе”) отправиха специфични препоръки към Европейската комисия и участниците в Петата среща на Европейската ромска платформа за спазване на хоризонтална джендър политика при изготвянето на Националните ромски стратегии. В края на 2011 г. по инициатива и с активното участие на Център “Амалипе” беше изготвено и становище (position paper) **“Овластяване на ромските жени и прилагане на принципите за равнопоставеност на половете: ключов фактор за успешното изпълнение на Националните ромски стратегии”** (Empowering Romani and Traveller women and observing the gender dimension: A crucial factor for the success of the National Roma Integration Strategies Implementation).

7.

Опазване, популяризиране и обновяване на ромската култура

Опазването на ромската култура е една от основните задачи пред ромската интелигенция днес. **Интеграцията не е асимилация, тя е модернизирание на ромската общност, а обновяването на ромската култура и идентичност е неделима част от този процес.** Център “Амалипе” допринася за опазването, обновяването и популяризирането на ромската култура от формирането си през 2002 г. Правим това както чрез цялостната си дейност (напр. чрез въвеждането на СИП “Фолклор на етносите – ромски фолклор”), така и чрез специфични дейности.

7.1. Детски ромски фестивал “Отворено сърце”

И през 2011 г. продължихме традицията да организираме Детския ромски фестивал “Отворено сърце”: **за осма поредна година.** В дните между 4 и 5 юни в парк “Марно поле”, Велико Търново, **нашата сцена събра повече от 800 деца от над 50 училища от цялата страна.** Фестивалът се проведе с партньорството на община Велико Търново и под патронажа на д-р Румен Рашев, кмет на общината. Главни спонсори на фестивала бяха Фондация “Америка за България”, с която Център “Амалипе” реализира съвместната си тригодишна програма “Превенция на отпадането на ромски деца от училище”.

Официални гости на събитието бяха: Министърът по управлението на средствата от ЕС – Томислав Дончев, който заедно с д-р Рашев откри фестивала; Лало Каменов (Зам.-председател на Комисията за защита от дискриминация), Лили Ковачева (директор на ЦОИДУЕМ), Ахмед Ахмед и Никола Петков (представители на НССЕИВ), Франк Бауър – президент на Фондация „Америка за България”, както и редица други.

Облечени в пъстри ромски и български носии, учениците от всяко училище изнесоха своя програма, включваща драматизации на приказки, възстановка на празници, песни и танци. Всяко училище представи не само ромски, но също така български и турски фолклор, гарнирани с много усмивки и веселие. Освен фестивалната програма посетителите имаха възможност да се насладят и на многото ателиета, разположени в парка. Голяма част от училищата имаха свои обособени кътове, в които представиха майсторските си изпълнения. Заедно с гостите и нашите доброволци, като резултат от гласуване, ние наградахме най-добрите ателиета през двата фестивални дни.

За участниците във фестивала той се превърна в награда и стимул за активно учене през цялата година. За нас той е най-добрият знак за успехите на Програма “Намаляване на отпадането на ромските деца от училище” и на СИП “Ромски фолклор”. В културната столица на България ние изградихме традицията на детския ромски фестивал, защото **различните етноси са едно от богатствата на България.**

7.2. Филми за ромските обичаи

През изминалата година Център “Амалипе” изготви **три филма**, свързани с развитието на ромската общност в България.

1. Мисията “Амалипе”. Една значителна част от ромските деца в България, подлежащи на задължително образование, отпадат от училище по различни причини. Всяка година Център “Амалипе” подкрепя училища, желаещи да преодолеят тези проблеми. **Филмът “Мисията Амалипе”** е именно за това. Той представя модела, създаден от Център “Амалипе” и десетки училища в страната за преодоляване на отпадането на ромските ученици от училище и за превръщане на всеки ученик в победител, надгражда богатия опит на Център “Амалипе” по въвеждането на СИП “Фолклор на етносите – Ромски фолклор” в десетки (и дори стотици) училища от цяла България. Филмът е създаден от режисьора Радослав Гизгинджиев и оператора Момчил Александров. Той разказва за началото, развитието през първата година от програмата “Превенция на отпадането на ромските деца от училище” и как програмата ще се случва за напред...

2. Ромски празници и обичаи. Календарните празници са един от най-важните елементи в специфичната култура на всеки един етнос. Те откъсват човека от сивото ежедневиe и са извор на творческо вдъхновение. Свързани са с надежда за доброто и съхраняват народността. Календарните празници на ромите показват в най-висша степен колко близки са традициите и обичаите на различните етноси, живеещи в България. Този диск представя едни от най-значимите празници и обичаи, отбелязвани от ромите в България: Васильовден, Петльовден, Бари Богородица, Байрам и сватбени обичаи. Той е изготвен в помощ на учителя по СИП “Фолклор на етносите – ромски фолклор” и цели да покаже на всички – роми и нероми, богатия свят на ромската празнична обредност. Дискът се изготвя с подкрепата на Фондация “Америка за България”.

3. Белите лястовици – II. Този филм разказва за това как над 90 студенти от ромски произход, обучаващи се в медицински специалности, постигат своите мечти. Всички те са част от Стипендиантската програма за студенти от ромски произход, обучаващи се в медицински специалности. Всяка година преди студентите да залегнат над тежките химични уравнения и биологични тестове обаче, Център “Амалипе” ги събира в рамките на една седмица, за да им помогне да бъдат себе си, да намерят сили да постигнат целите си и да се изправят срещу предразсъдъците... да бъдат нашите бели лястовици. За трета поредна година Център “Амалипе” посрещна предизвикателството да организира Обучението по застъпничество в рамките на Програмата не просто като поредното ромско обучение, а като една незабравима седмица за всеки от участниците. Този филм разказва как се случва това... Негови автори са режисьорът Радослав Гизгинджиев и оператора Момчил Александров. Филмът се реализира с финансовата подкрепа на Програмата за обществено здраве на Институт “Отворено общество” – Будапеща.

8.

Анализи, мониторинг и оценка

Като част от своята основна дейност, през 2011 г. Център “Амалипе” продължи да публикува доклади и анализи. Те обобщаваха натрупания опит в различните области на действие на организацията и предлагаха проверените в практиката модели.

Докладът “Превенция на ранните бракове” обобщава основните дейности, реализирани по едноименния проект на Център “Амалипе”, Лига про Европа – Румъния и АРСИС – Гърция. Докладът съдържа преглед на законодателството в България, Гърция и Румъния по въпроса на брака и семейството, резултати от национално представително проучване за семейните нагласи сред ромите в България, представяне на реализираните в 10 общини кампании за превенция на ранните бракове, обобщение и препоръки за последващи действия. Докладът е публикуван на български и английски език и е наличен на веб-страницата на Център “Амалипе”, секция “Публикации”

<http://amalipe.com/index.php?nav=publications&lang=1>

Сборникът “Преодоляване на традиционните и нови анти-ромски стереотипи” съдържа материали за обучение на теренни работници (учители, лекари, социални работници). Представена е информация за историята и настоящето на ромите в България, анализ на най-често срещаните стереотипи спрямо ромите и насоки за преодоляване на стереотипите. Съдържанието е разделено в модули, допълнени с практически задачи и интерактивни игри. Сборникът се използва при обученията, организирани в рамките на проект “Да докоснем недосегаемите – борейки се с традиционни и нови антиромски стереотипи”. Отпечатан е на български език.

Анализът “Преодоляване на социалното изключване на ромските жени – към цялостна политика” обобщава политическите изводи от реализацията на проект “Превенция на ранните бракове”. Той съдържа препоръки към институциите на национално и европейско ниво, както и към ромските активисти и организации за формиране на цялостна политика за равнопоставяне на ромската жена, за преодоляване на патриархалните практики за развитие и модернизация на ромската общност. Анализът е наличен на английски език на веб-страницата на Център „Амалипе”, секция “Publications”

<http://www.amalipe.com/index.php?nav=publications&lang=2>

През 2011 г. продължихме да публикуваме **месечен бюлетин “Амалипе”**. Бюлетинът представя дейностите, реализирани през съответния месец, информация за развитието на политиките за интеграция на ромите, както и анализи. Бюлетинът се отпечатва на български и английски език, а в електронен вид е наличен на веб-страницата на Център „Амалипе”, секция „Архив бюлетини”

<http://amalipe.com/index.php?nav=bulletins>

Детският ромски фестивал "Отворено сърце" събра над 800 деца от 50 училища в цялата страна

Кампании за намаляване на отсъствията в училище

Модераторите от Центровете за развитие на общността организираха:

Здравни кампании

Кампании за превенция на ранните бракове

Доброволци от **Клуб К7** се включиха активно в организирането на Детския ромски фестивал „Отворено сърце“

Център "Амалипе" работи активно на терен в ромски квартали в цялата страна чрез Центровете за развитие на общността.

Десетки младежи от гимназиите във Велико Търново участват в доброволческия Клуб К7 на Център "Амалипе".

На 1 октомври организирахме Кампания “Да учим и живеем заедно” в цялата страна

Студенти по медицина от ромски произход представиха своите идеи пред министри и заместник-министри по време на конференции, организирани от Център “Амалипе”.

На 14 януари ромски сурвакари поздравиха министрите на образованието, труда, здравеопазването, еврофондовете.

9.

Застъпнически дейности

През 2011 г. Център “Амалипе” продължи своята активна застъпническа дейност на национално ниво за превръщането на успешните модели, създадени от организации, общини и училища, в държавна политика, както и за цялостна национална политика в подкрепа на ромската интеграция. Потърсихме и получихме подкрепа на партньори от гражданския сектор (напр. Сдружение “Свят без граници”, Сдружение “Нов път”, Фондация “Рома – Лом”, Фондация С.Е.Г.А., Институт “Отворено общество”, Национална мрежа за децата и др.). Знак за авторитета и доверието, с които се ползва “Амалипе” като застъпническа организация, бе участието на високопоставени политически лица в застъпническите форуми, които организирахме. Министърът по управление на средствата от ЕС Томислав Дончев, Министърът на образованието Сергей Игнатов, Министърът на труда и социалната политика Тотю Младенов, заместник-министри на образованието, здравеопазването, труда и социалната политика, заместник-председателят на НССЕИВ Георги Кръстев, представители на Европейската комисия, посланиците на САЩ, Франция, Великобритания и Полша се включиха във форуми, организирани от “Амалипе” и дадоха подкрепата си за усилията ни. Всичко това допринесе за формирането и изпълнението на интеграционната политика през 2011 г. – с нейните силни и слаби страни.

Нашите **застъпнически цели през 2011 г.** бяха:

- включване на темата за **образователната интеграция в Закона за училищното образование**: организирахме форуми, в които учители, директори и експерти от Регионалните инспекторати по образованието подкрепиха и допълниха исканията на ромските организации в тази насока. Във форумите взе участие и заместник-министър Милена Дамянова, която видя на терен постигнатото от Амалипе и партниращите училища за интеграция на всички деца в училищната система. Паралелно с това участвахме активно в дейността на работната група, подготвяща Закона за училищното образование и стандарта за интеркултурно образование.

В резултат от положените усилия Концепцията за нов Закон за училищното образование съдържа множество текстове, подкрепящи усилията за образователна интеграция: напр. предвиден е стандарт за гражданско и интеркултурно образование, механизъм за допълнително финансиране на училищни програми за превенция на отпадането и интеграция и т.н. През 2012 г. ще продължим – заедно с нашите партньори – усилията за включване на тези текстове в новия Закон за училищното образование, допълването им с текст, забраняващ училищната сегрегация, както и изготвянето на качествен Стандарт за гражданско, интеркултурно и здравно образование;

- изработване на **качествена Национална стратегия за интеграция на ромите**: още при публикуването на Съобщението на Европейската комисия “Рамка на ЕС за национални стратегии за интеграция на ромите” оповестихме нашите цели – документът да бъде не само стратегически, но и оперативен, като постави конкретни

дейности, срокове, средства и отговорности; изпълнението му да бъде подкрепено от взаимосвързани програми (финансирани със средства от европейските фондове и държавния бюджет); Стратегията да бъде приета с решение на Народното събрание. Тези цели срещнаха подкрепата на голямата част от ромските организации.

Заедно с нашите партньори от Сдружение “Свят без граници” – Стара Загора, Сдружение “Нов път” – Хайредин, Фондация “Рома – Лом”, Ромската академия за култура и образование – Сливен и Ромския образователен фонд организахме национални конференции по основните приоритети на Националната ромска стратегия, в резултат на които подготвихме конкретни предложения по всеки от тях. Изработихме и специално приложение “Програми за подкрепа на изпълнението на НСИР”. Участвахме активно в дейността на Междуминистерствената работна група за подготовка на НСИР.

В резултат от положените усилия част от предложенията ни бяха включени в приетата на 21 декември НСИР: напр. наименованието (“Национална стратегия за интеграция на ромите”, а не на уязвимите етнически групи, както бе първоначалното предложение на институциите); изработването на оперативен документ (План за действие); идеята НСИР да бъде приета с решение на Народното събрание; целите в област “Образование” и ред други. През 2012 г. ще продължим усилията за приемането на приложението “Програми за подкрепа на изпълнението на НСИР”, както и за изработването на механизми за прилагане и мониторинг на приетите Стратегия и План за действие – за да не се превърнат те в поредния документ с добри пожелания и без никакво реално изпълнение;

- **гарантиране на устойчивостта на Програмата за подкрепа на роми – студенти по медицина:** Програмата (Roma Health Scholarship Program) доказва своята ефективност в подкрепата за десетки ромски младежи и девойки, които понастоящем се обучават в медицинските университети. Нейното финансиране приключва през 2012 г., поради което инициирахме множество дейности, за да убедим нашите партньори от Министерство на здравеопазването в ефективността на програмата и да потърсим заедно възможности за нейното финансиране след 2012 г. Организирахме представяне на Програмата по време на застъпнически форуми; специална конференция за програмата, която се проведе в Министерство на здравеопазването; застъпнически форум за подобряване на достъпа до здравни услуги на ромите в селските райони, в която основните участници бяха студенти по медицина и т.н.

Резултатите от положените усилия не закъсняха. Министерство на здравеопазването припозна Програмата за подкрепа на роми – студенти по медицина като една от трите основни успешни практики за подобряване на здравния статус на ромите и я включи в стратегическите и оперативните документи, които подготвя. Частично – макар и твърде недостатъчно – финансиране за продължаване на програмата бе предвидено в Плана за действие за изпълнение на Здравната стратегия за лица в неравностойно положение, приет през юли 2011. Нагласа за последващо финансиране на Програмата бе изказана от институциите, отговарящи за изпълнението на Българо – Норвежкия меморандум.

- **гарантиране на позицията на ромския трудов медиатор:** през 2011 г. броят на ромските трудови медиатори намаля чувствително и падна до под 70. Затова Център “Амалипе” предприе усилия тази тенденция да бъде спряна и обърната, като бъдат назначени нови ромски трудови медиатори и извършваните от тях дейности да бъдат обвързани по-сериозно с работата в общността. В частност си поставихме като цели продължаването на програмата “Активиране на неактивни лица” (която финансира позицията на ромския трудов медиатор), както и назначаването на роми в Бюрата по труда чрез средства на Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси”.

В края на 2011 г. можем да отчетем постигане на тези цели. Националният план за действие по заетостта за 2012 г. включи програмата “Активиране на неактивни лица”, като отпуснатият бюджет предвижда назначаване на 30 нови ромски медиатори. Комитетът за наблюдение на ОПРЧР одобри предложението на Деян Колев за назначаване в Бюрата по труда на 100 трудови посредници, работещи основно в ромска общност: в рамките на операция “Повишаване на капацитета на Агенцията по заетостта за работа с уязвими групи”.

През 2012 г. ще продължим нашите усилия за утвърждаване на позицията на ромския трудов медиатор и за неговото обвързване с реална работа на терен в ромска общност.

- **по-тясно обвързване на усвояването на европейските фондове в България с ромската интеграция:** в тази традиционно силна за “Амалипе” област през 2011 г. концентрирахме усилията си не само върху обявяването на нови конкурси, насочени към ромите по Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси” (ОПРЧР), но и към други програми, както и към институционализиране на обвързването между усвояването на европейските фондове и ромската интеграция. Реагирахме своевременно на съществени грешки, допуснати от институциите, управляващи оперативните програми – например нашата незабавна реакция на грешката, допусната от Междинно звено МОМН при тълкуване на критериите за избор на операция “Интеграция на деца и ученици от етническите малцинства в училищната система”, която заплашваше да превърне схемата от десегрегационна в сегрегационна. Насочихме погледа си и към новия програмен период чрез участие в изработването на Националната програма за развитие “България 2020”.

За постигането на тези цели организирахме застъпнически форуми и участвахме активно в дейността на Комитета за наблюдение на ОПРЧР, както и в работата на експертни групи, изготвящи различни операции.

В резултат на предприетите от нас и нашите партньори действия, Комитетът за наблюдение на ОПРЧР одобри две нови операции – “Реинтеграция на отпаднали ученици” и “Образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства”, които не само поправиха грешката, допусната от междинно звено МОМН при оценяването на предходната операция, но и дават шанс за подкрепа на нови инициативи на училища, общини и организации. Комитетът за наблюдение на ОПРЧР одобри също така операция, чрез която ще бъдат назначени в Бюрата по труда 100 трудови посредници, работещи основно в ромска общност. В напреднала фаза са разговорите за одобряване на нова операция, подкрепяща здравното медиаторство и здравно-социалните центрове в ромска общност.

По ОР “Регионално развитие” бе обявена пилотна операция за създаване на модел за подобряване на жилищните условия на маргинализираните групи. Операцията, иницирана от Министъра по управление на средствата от ЕС Томислав Дончев бе замислена с активното участие на Център “Амалипе”. Тя ще се реализира в общините Девня, Бургас, Дупница и Видин и при успех ще бъде разширена през новия програмен период.

По предложение на “Амалипе” към Министъра по управление на средствата от ЕС Томислав Дончев бе създадена **Междуведомствена работна група за ресурсно обезпечаване на ромската интеграция**. Групата е председателствана от Министъра по управление на средствата от ЕС. В нея участват ресорните заместник-министри – председатели на Управляващи органи и Междинни звена по ОП “Развитие на човешките ресурси” (ОПРЧР), ОП “Регионално развитие” (ОПРР) и Програмата за развитие на селските райони (ПРСР), които участват в изработването на Националната програма за развитие “България 2020”. Основните цели на дейността на работната група са: изготвяне съобразно Стратегията на плановете за действие до края на настоящия програмен период; на база цели и приоритети на ниво основни политики, здравеопазване, образование, социална политика и жилищна политика, да се планират индикативните ресурси за следващия програмен период 2014 – 2020 г.; да се извършва координация на мерките финансирани от две или повече програми/фондове. Създаването на тази работна група е един от големите застъпнически успехи на “Амалипе” и партниращите ромски организации.

ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ЦЕНТЪР “АМАЛИПЕ”, 2011 г.
Българска, първо издание

Предпечатна подготовка и оформление
АСТАРТА, e-mail: astarta_publ@mail.bg

Формат 60/84/8
Печатни коли 2,5